

О РАТИФИКАЦИИ СОВЕТСКО-ГЕРМАНСКОГО ДОГОВОРА О НЕНАПАДЕНИИ

Сообщение тов. МОЛОТОВА на заседании Верховного Совета Союза ССР 31-го августа 1939 года

Товарищи! Со времени третьей Сессии Верховного Совета международное положение не изменилось к лучшему. Наоборот, оно стало еще более напряженным.

Принимавшиеся со стороны отдельных правительств шаги к устранению этой напряженности показали свою явную недостаточность. Они оказались безрезультатными. Это относится к Европе. Не произошло изменений в лучшую сторону и в восточной Азии, Япония, как и прежде, занимает своими войсками главные города и значительную часть территории Китая, не отказываясь также от враждебных актов в отношении СССР. И здесь положение изменилось в сторону дальнейшего обострения обстановки.

В этой обстановке громадное положительное значение имеет заключение договора о ненападении между СССР и Германией, устраняющего угрозу войны между Германией и Советским Союзом. Чтобы полнее определить значение этого договора, мне придется предварительно остановиться на тех переговорах, которые в последние месяцы велись в Москве с представителями Англии и Франции.

Вы знаете, что англо-франко-советские переговоры о заключении пакта взаимопомощи против агрессии в Европе начались еще в апреле месяце. Правда, первые предложения английского правительства были, как известно, совершенно неприемлемы. Они игнорировали основные предпосылки таких переговоров — игнорировали принцип взаимности и равных обязательств. Несмотря на это, советское правительство не отказалось от переговоров и, в свою очередь, выдвинуло свои предложения мы считались с тем, что правительствам Англии и Франции трудно было круто поворачивать курс своей политики от недружелюбного отношения к Советскому Союзу, как это было еще совсем недавно, к серьезным переговорам с СССР на условиях равных обязательств. Однако, последующие переговоры не оправдали себя.

Англо-франко-советские переговоры продолжались в течение четырех месяцев. Они помогли выяснить ряд вопросов. Они, вместе с тем, показали представителям Англии и Франции, что в международных делах с Советским Союзом нужно серьезно считаться. Но эти переговоры натолкнулись на непреодолимые препятствия. Дело, разумеется, не к отдельных «формулировках» и не в тех или иных пунктах проекта договора (пакта). Нет, дело заключалось в более существенных вещах.

Заключение пакта взаимопомощи против агрессии имело смысл только в том случае, если бы Англия, Франция и Советский Союз договорились об определенных военных мерах против нападения агрессора. Поэтому в течение определенного срока, в Москве происходили не только политические, но и военные переговоры с представителями английской и французской армий. Однако, из военных переговоров ничего не вышло. Эти переговоры натолкнулись на то, что Польша, которую должны были совместно гарантировать Англия, Франция и СССР, отказалась от военной помощи со стороны Советского Союза. Преодолеть эти возражения Польши так и не удалось. Больше того, переговоры показали, что Англия и не стремится преодолеть эти возражения Польши, а, наоборот, поддерживает их. Понятно, что при такой позиции польского правительства и его главного союзника к делу оказания военной помощи со стороны Советского Союза

на случай агрессии, англо-франко-советские переговоры не могли дать хороших результатов. После этого нам стало ясно, что англо-франко-советские переговоры обречены на провал.

Что показали переговоры с Англией и Францией?

Англо-франко-советские переговоры показали, что позиция Англии и Франции пронизана насквозь вопиющими противоречиями.

Судите сами.

С одной стороны. Англия и Франция требовали от СССР военной помощи против агрессии для Польши. СССР, как известно, был готов пойти этому навстречу при условии получения соответствующей помощи для себя от Англии и Франции. С другой стороны, те же Англия и Франция тут же выпускали на сцену Польшу, которая решительно отказывалась от военной помощи со стороны СССР. Попробуйте-ка при этих условиях договориться о взаимопомощи, когда помощь со стороны СССР заранее объявляется ненужной и навязанной.

Далее. С одной стороны. Англия и Франция гарантировали Советскому Союзу военную помощь против агрессии в обмен на соответствующую помощь со стороны СССР. С другой стороны, они обставляли свою помощь такими оговорками насчет косвенной агрессии, которые могли превратить эту помощь в фикцию и давали им формально-юридическое основание увильнуть от оказания помощи и поставить СССР в состояние изоляции перед лицом агрессора. Попробуйте-ка отличить подобный «пакт взаимопомощи» от пакта более или менее замаскированного надувательства. (*Веселое оживление в зале*).

Дальше. С одной стороны, Англия и Франция подчеркивали важность и серьезность переговоров о пакте взаимопомощи, требуя от СССР серьезнейшего отношения к этому делу и быстрейшего разрешения вопросов, связанных с пактом. С другой стороны, они сами проявляли крайнюю медлительность и совершенно несерьезное отношение к переговорам, поручая это дело второстепенным лицам, не облеченным достаточными полномочиями. Достаточно сказать, что военные миссии Англии и Франции прибыли в Москву без определенных полномочий и без права подписания какой-либо военной конвенции. (*Оживление в зале*). Больше того, военная миссия Англии прибыла в Москву вообще без всякого мандата (*общий смех*) и лишь по требованию нашей военной миссии она, уже перед самым перерывом переговоров, представила свои письменные полномочия. Но и это были полномочия только самого неопределенного характера, то-есть не полновесные полномочия. Попробуйте-ка отличить подобное несерьезное отношение к переговорам со стороны Англии и Франции от легкомысленной игры в переговоры, рассчитанной на дискредитацию дела переговоров.

Таковы внутренние противоречия позиции Англии и Франции в переговорах с СССР, приведшие к срыву переговоров.

Где же корень этих противоречий в позиции Англии и Франции?

В немногих словах дело заключается в следующем. С одной стороны, английское и французское правительства боятся агрессии и этого хотели бы иметь пакт взаимопомощи с Советским Союзом, поскольку это усиливает их самих, поскольку это усиливает Англию и Францию. Но, с другой стороны, английское и французское

правительства имеют опасения, что заключение серьезного пакта взаимопомощи с СССР может усилить нашу страну, может усилить Советский Союз, что, оказывается, не отвечает их позиции. Приходится признать, что эти опасения у них взяли верх над другими соображениями. Только в этой связи и можно понять позицию Польши, действующей по указаниям Англии и Франции.

Перехожу к советско-германскому договору о ненападении. Решение о заключении договора о ненападении между СССР и Германией было принято после того, как военные переговоры с Францией и Англией зашли в тупик в силу указанных непреодолимых разногласий. Поскольку эти переговоры показали, что на заключение пакта взаимопомощи нет основания рассчитывать, мы не могли не поставить перед собою вопроса о других возможностях обеспечить мир и устранить угрозу войны между Германией и СССР. Если правительства Англии и Франции не хотели с этим считаться,— это уж их дело. Наша обязанность — думать об интересах советского народа, об интересах Союза Советских Социалистических Республик. *(Продолжительные аплодисменты)*. Тем более, что мы твердо убеждены в том, что интересы СССР совпадают с коренными интересами народов других стран. *(Аплодисменты)*.

Но это лишь одна сторона дела.

Должно было произойти еще другое обстоятельство, чтобы советско-германский договор о ненападении стал существовать. Нужно было, чтобы во внешней политике Германии произошел поворот в сторону добрососедских отношений с Советским Союзом. Только при наличии этого второго условия, только когда нам стало ясным желание германского правительства изменить свою внешнюю политику в сторону улучшения отношений с СССР, — была найдена основа для заключения советско-германского договора о ненападении.

Всем известно, что на протяжении последних шести лет, с приходом национал-социалистов к власти, политические отношения между Германией и СССР были натянутыми. Известно также, что несмотря на различие мировоззрений и политических систем, советское правительство стремилось поддерживать нормальные деловые и политические отношения с Германией. Сейчас нет нужды возвращаться к отдельным моментам этих отношений за последние годы, да они вам, товарищи депутаты, и без того хорошо известны. Следует, однако, напомнить о том разъяснении нашей внешней политики, которое было сделано несколько месяцев тому назад на XVIII партийном съезде.

Говоря о наших задачах в области внешней политики, т. Сталин так определял тогда наши отношения с другими странами:

- «1. Проводить и впредь политику мира и укрепления деловых связей со всеми странами;
2. Соблюдать осторожность и не давать втянуть в конфликты нашу страну провокаторам войны, привыкшим загребать жар чужими руками». *(Оживление в зале)*.

Как видите, в этих выводах т. Сталин говорил о том, что Советский Союз стоит за укрепление деловых связей со всеми странами. Но, вместе с тем, т. Сталин предупреждал против провокаторов войны, желающих в своих интересах втянуть нашу страну в конфликты с другими странами.

Разоблачая шум, поднятый англо-французской и северо-американской прессой по поводу германских «планов» захвата Советской Украины, т. Сталин говорил тогда:

«Похоже на то что этот подозрительный шум имел своей целью поднять ярость Советского Союза против Германии, отравить атмосферу и спровоцировать конфликт с Германией без видимых на то оснований».

Как видите, т. Сталин бил в самую точку, разоблачая происки западно-европейских политиков, стремящихся столкнуть лбами Германию и Советский Союз.

Надо признать, что и в нашей стране были некоторые близорукие люди, которые, увлекшись упрощенной антифашистской агитацией, забывали об этой провокаторской работе наших врагов. Тов. Сталин, учитывая это обстоятельство, еще тогда поставил вопрос о возможности других, невраждебных, добрососедских отношений между Германией и СССР.

Теперь видно, что в Германии в общем правильно поняли эти заявления т. Сталина и сделали из этого практические выводы.

Заключение советско-германского договора о ненападении свидетельствует о том, что историческое предвидение т. Сталина блестяще оправдалось. (*Бурная овация в честь тов. Сталина*).

Уже весной этого года германское правительство предложило восстановить торгово-кредитные переговоры. Переговоры были вскоре возобновлены. Путем взаимных уступок удалось прийти к соглашению. Это соглашение, как известно, 19 августа было подписано.

Например, с наивным видом спрашивают: как Советский Союз мог пойти на улучшение политических отношений с государством фашистского типа? Разве это возможно? Но забывают при этом, что дело идет не о нашем отношении к внутренним порядкам другой страны, а о внешних отношениях между двумя государствами. Забывают о том, что мы стоим на позиции невмешательства во внутренние дела других стран и соответственно этому стоим за недопущение какого-либо вмешательства в наши собственные внутренние дела. Забывают также о важном принципе нашей внешней политики, который еще на XVIII съезде партии т. Сталин формулировал так:

«Мы стоим за мир и укрепление деловых связей со всеми странами, стоим и будем стоять на этой позиции, поскольку эти страны будут держаться таких же отношений с Советским Союзом, поскольку они не попытаются нарушить интересы нашей страны».

Смысл этих слов совершенно ясен: со всеми несоветскими странами Советский Союз стремится иметь добрососедские отношения, поскольку эти страны придерживаются той же позиции в отношении Советского Союза.

В нашей внешней политике с несоветскими странами мы стояли и стоим на базе известного ленинского принципа о мирном сосуществовании советского государства и капиталистических стран. Как проводился этот принцип на практике, можно было бы показать на большом количестве примеров. Но ограничусь немногими. У нас, например, с 1933 года существует договор о ненападении и нейтралитете с фашистской Италией. Никому до сих пор не приходило в голову высказываться против этого договора. И это понятно. Поскольку такой договор отвечает интересам СССР, он

соответствует и нашему принципу мирного сосуществования СССР и капиталистических стран. У нас имеются договоры о ненападении также с Польшей и некоторыми другими странами, полуфашистский строй которых всем известен. Но и эти договоры, не вызывали никаких сомнений. Может быть, не лишним будет напомнить и о том, что у нас нет даже такого рода договоров с некоторыми другими нефашистскими и, буржуазно-демократическими странами, скажем, с той же Англией. Однако, это - не по нашей вине.

С 1926 года политической основой наших отношений с Германией стал договор о нейтралитете, который был продлен уже нынешним германским правительством в 1933 году. Этот договор о нейтралитете действует и в настоящее время.

Советское правительство и раньше считало желательным сделать дальнейший шаг вперед в улучшении политических отношений с Германией, но обстоятельства сложились так, что это стало возможным только теперь. Дело, правда, идет в данном случае не о пакте взаимопомощи, как это было в англо-франко-советских переговорах, а только о договоре ненападения. Тем не менее, в современных условиях трудно переоценить международное значение советско-германского договора.

Вот почему мы положительно отнеслись к приезду германского министра иностранных дел г. фон Риббентропа в Москву.

23 августа 1939 года, когда был подписан советско-германский договор о ненападении, надо считать датой большой исторической важности Договор о ненападении между СССР и Германией является поворотным пунктом в истории Европы, да и не только Европы. Вчера еще фашисты Германии проводили в отношении СССР враждебную нам внешнюю политику. Да, вчера еще в области внешних отношений мы были врагами. Сегодня, однако, обстановка изменилась и мы перестали быть врагами. Политическое искусство в области внешних отношений заключается не в том, чтобы увеличивать количество врагов для своей страны. Наоборот, политическое искусство заключается здесь в том, чтобы уменьшить число таких врагов и добиться того чтобы вчерашние враги стали добрыми соседями поддерживающими между собою мирные отношения. *(Аплодисменты).*

История показала, что вражда и войны между нашей страной и Германией были не на пользу, а во вред нашим странам. Самыми пострадавшими из войны 1914—18 годов вышли Россия и Германия. (Голос: «Правильно»). Поэтому интересы народов Советского Союза и Германии лежат не на пути вражды между собою. Напротив, народы Советского Союза и Германии нуждаются в мирных отношениях друг с другом. Советско-германский договор о ненападении кладет конец грачи между Германией и СССР, а это в интересах обеих стран. Различие в мировоззрениях и в политических системах не должно и не может быть препятствием для установления хороших политических отношений между обоими государствами, как подобное же различие не препятствует хорошим политическим отношениям СССР с другими несоветскими, капиталистическими странами. Только враги Германии и СССР могут стремиться к созданию и раздуванию вражды между народами этих стран. Мы стояли и стоим за дружбу народов СССР и Германии, за развитие и расцвет дружбы между народами Советского Союза и германским народом. *(Бурные, продолжительные аплодисменты).*

Главное значение советско-германского договора о ненападении заключается в том, что два самых больших государства Европы договорились о том, чтобы положить конец вражде между ними, устранить угрозу войны и жить в мире между собой. Тем самым,

поле возможных военных столкновений в Европе суживается. Если даже не удастся избежать военных столкновений в Европе, масштаб этих военных действий теперь будет ограничен. Недовольными таким положением дел могут быть только поджигатели всеобщей войны в Европе, те, кто под маской миролюбия хотят зажечь всеевропейский военный пожар.

Советско-германский договор подвергся многочисленным нападкам в англо-французской и американской прессе. Особенно стараются этот счет некоторые «социалистические» газеты, служащие «своему» национальному капитализму, служащие тем из господ, кто им прилично платит. *(Смех в зале)*. Понятно, что от таких господ нельзя ждать настоящей правды.

Пытаются распространять неправду, что будто бы заключение советско-германского договора о ненападении помешало переговорам с Англией и Францией о пакте взаимопомощи. Эта ложь уже заклеена в интервью т. Ворошилова. В действительности, как известно, дело обстоит наоборот. Советский Союз заключил пакт о ненападении с Германией, между прочим, в силу того обстоятельства, что переговоры с Францией и Англией натолкнулись на непреодолимые разногласия и кончились неудачей по вине англо-французских правящих кругов.

Доходят, дальше, до того, что ставят нам в вину, что, видите ли, в договоре нет пункта о том, что он денонсируется в случае, если одна из договаривающихся сторон окажется вовлеченной в войну при условиях, которые могут дать кое-кому внешний повод квалифицировать ее нападающей стороной. Но при этом почему-то забывают, что такого пункта и такой оговорки нет ни в польско-германском договоре о ненападении, подписанном в 1934 г. и аннулированном Германией в 1939 году вопреки желанию Польши, ни в англо-германской декларации о ненападении, подписанной всего несколько месяцев тому назад. Спрашивается, почему СССР не может позволить себе того, что давно уже позволили себе и Польша и Англия?

Наконец есть любители вычитывания в договоре большего, чем то, что там написано. *(Смех)*. Для этого пускаются в ход всякого рода догадки и намеки, чтобы породить недоверие к договору в тех или других странах. Но все это говорит лишь о безнадежном бессилии врагов договора, которые все больше разоблачают себя, как враги и Советского Союза и Германии, стремящиеся спровоцировать войну между этими странами.

Во всем этом мы видим новое подтверждение правильности указания т. Сталина на то, что необходимо соблюдать особую осторожность насчет провокаторов войны, привыкших загребать жар чужими руками. Мы должны быть на-чеку в отношении тех, кто видит для себя выгоды в плохих отношениях между СССР и Германией, и их вражде между собою, кто не хочет мира и добрососедских отношений между Германией и Советским Союзом.

Нам понятно, когда эту линию ведут матерые империалисты. Но нельзя пройти мимо таких фактов, что особым усердием в этом деле отличились в последнее время некоторые лидеры социалистических партий Франции и Англии. А эти господа действительно настолько засуетились, что лезут из кожи, да и только. *(Смех)*. Эти люди требуют, чтобы СССР обязательно втянулся в войну на стороне Англии против Германии. Уж не с ума ли сошли эти зарвавшиеся поджигатели войны? *(Смех)*. Разве трудно понять этим господам смысл советско-германского договора о ненападении, в силу которого СССР не обязан втягиваться в войну ни на стороне Англии против

Германии, ни на стороне Германии против Англии? Разве трудно понять, что СССР проводит и будет проводить свою собственную, самостоятельную политику, ориентирующуюся на интересы народов СССР, и только на эти интересы? *(Продолжительные аплодисменты)*. Если у этих господ имеется уж такое неудержимое желание воевать, пусть повоюют сами, без Советского Союза. *(Смех. Аплодисменты)*. Мы бы посмотрели, что это за вояки. *(Смех. Аплодисменты)*.

В наших глазах, в глазах всего советского народа, это такие же враги мира, как и все другие поджигатели войны в Европе. Только те, кто хочет нового великого кровопролития, новой бойни народов, только они хотят столкнуть лбами Советский Союз и Германию, только они хотят сорвать начало восстановления добрососедских отношений между народами СССР и Германии.

Советский Союз пришел к договору с Германией, уверенный в том, что мир между народами Советского Союза и Германии соответствует интересам всех народов, интересам всеобщего мира. В этом убедится каждый искренний сторонник мира. Этот договор отвечает коренным интересам трудящихся Советского Союза и не может ослабить нашей бдительности в защите этих интересов. Этот договор подкреплён твердой уверенностью в наших реальных силах, в их полной готовности на случай любой агрессии против СССР. *(Бурные аплодисменты)*.

Этот договор (равно как кончившиеся неудачей англо-франко-советские переговоры) показывает, что теперь нельзя решать важные вопросы международных отношений — тем более вопросы восточной Европы — без активного участия Советского Союза, что всякие потуги обойти Советский Союз и решить подобные вопросы за спиной Советского Союза, должны окончиться провалом. *(Аплодисменты)*.

Советско-германский договор о ненападении означает поворот в развитии Европы, поворот в сторону улучшения отношений между двумя самыми большими государствами Европы. Этот договор не только дает нам устранение угрозы войны с Германией, суживает поле возможных военных столкновений в Европе, и служит, таким образом, делу всеобщего мира,— он должен обеспечить нам новые возможности роста сил, укрепление наших позиций, дальнейший рост влияния Советского Союза на международное развитие.

Здесь нет необходимости останавливаться на отдельных пунктах договора. Совнарком имеет основание надеяться, что договор встретит ваше одобрение, как один из первостепенных для СССР политических документов. *(Аплодисменты)*.

Совет Народных Комиссаров вносит советско-германский договор о ненападении на рассмотрение Верховного Совета и предлагает ратифицировать его. *(Бурные, продолжительные аплодисменты. Все веши)*.

Источник: Военно-исторический журнал. Орган Народного комиссариата обороны Союза ССР. № 2, сентябрь, 1939.

Speech by Commissar Molotov at the Supreme Soviet on the Soviet-German non-aggression pact

Speech Delivered on August 31st, 1939 [*Russian text*: Presentation of Comr. Molotov at the meeting of the Supreme Soviet of the USSR on 31st of August, 1939]

[Comrades!] SINCE the third session of the Supreme Soviet the inter-national situation has shown no change for the better. On the contrary it has become even more tense. Steps taken by various governments to put an end to this state of tension have obviously proved inadequate. This is true of Europe. Nor has there been any change for the better in Eastern Asia. Japanese troops continue to occupy principal cities and a considerable part of the territory of China. Nor is Japan refraining from hostile acts against the U.S.S.R. Here, too, the situation has changed in the direction of further aggravation.

In view of this state of affairs the conclusion of a pact of non-aggression between the U.S.S.R. and Germany is of tremendous positive value, eliminating the danger of war between Germany and the Soviet Union. In order more fully to define the significance of this pact I must first dwell on the negotiations which have taken place in recent months in Moscow with representatives of Great Britain and France.

As you are aware, Anglo-French-Soviet negotiations for the conclusion of a pact of mutual assistance against aggression in Europe began as far back as April. True, the initial proposals of the British Government were, as you know, entirely unacceptable. They ignored the prime requisites for such negotiations—they ignored the principle of reciprocity and the equality of obligations. In spite of this the Soviet Government did not reject negotiations and in its turn put forward its own proposals. We appreciated the fact that it was difficult for the Governments of Great Britain and France to make an abrupt change in their policy from the unfriendly attitude towards the Soviet Union, which had existed until quite recently, to serious negotiations with the U.S.S.R., based on conditions of equality of obligations. However, the subsequent negotiations were not justified by results. The Anglo-French-Soviet negotiations lasted for four months. They helped to clarify a number of questions. At the same time they made it clear to the representatives of Great Britain and France that the Soviet Union had to be seriously reckoned with in international affairs.

But these negotiations encountered insuperable obstacles. The trouble of course did not lie in individual "formulations," or in particular clauses of the draft pact. No, the trouble was much more serious. The conclusion of a pact of mutual assistance against aggression would have been of value only if Great Britain, France, and the Soviet Union had arrived at an agreement as to definite military measures against the attack of an aggressor.

Accordingly for some time, not only political but also military negotiations were conducted in Moscow with the representatives of the British and French armies. However, nothing came of the military negotiations. They encountered the difficulty that Poland, who was to be jointly guaranteed by Great Britain, France, and the U.S.S.R., rejected military assistance on the part of the Soviet Union. Attempts to overcome the objections of Poland met with no success. More, the negotiations showed that Great Britain was not anxious to overcome these objections of Poland, but on the contrary encouraged them.

It is clear that, such being the attitude of the Polish Government and its principal ally towards military assistance by the Soviet Union in the event of aggression, the Anglo-French-Soviet negotiations could not bear fruit. After this it became evident to us that the Anglo-French-Soviet negotiations were doomed to failure.

What have the negotiations with Great Britain and France shown? They have shown that the position of Great Britain and France is characterized throughout by crying contradictions. Judge for yourselves.

On the one hand, Great Britain and France demanded that the U.S.S.R. should give military assistance to Poland in case of aggression. The U.S.S.R., as you know, was willing to meet this demand, provided the U.S.S.R. itself received like assistance from Great Britain and France. On the other hand, the same Great Britain and France brought Poland on to the scene, and the latter resolutely declined any military assistance on the part of the U.S.S.R. Just try in such circumstances to reach an agreement regarding mutual assistance—when assistance on the part of the U.S.S.R. is declared beforehand to be unnecessary and an intrusion!

Further, on the one hand, Great Britain and France offered a guarantee to the Soviet Union of military assistance against aggression, in return for like assistance on the part of the U.S.S.R. On the other hand they hedged round their assistance with such reservations regarding indirect aggression as might convert this assistance into a myth, and provided them with a formal legal excuse for evading assistance and placing the U.S.S.R. in a position of isolation in face of the aggressor. Just try and distinguish between such a "pact of mutual assistance" and a pact of more or less camouflaged chicanery! [*In the Russian text: (Cheerful revival in a hall.)*]

Again, on the one hand, Great Britain and France stressed the importance and gravity of the negotiations for a pact of mutual assistance, and demanded that the U.S.S.R. should treat the matter most seriously and settle very rapidly all questions concerning the pact. On the other hand, they themselves displayed extreme dilatoriness and anything but a serious attitude towards the negotiations, entrusting them to individuals of secondary importance who were not invested with adequate powers. It is enough to mention that the British and French military missions came to Moscow without any definite powers and without the right to conclude any military convention. [*(Cheerful revival in the hall.)*] Furthermore, the British military mission arrived in Moscow without any mandate at all [*(general laughter)*] and it was only on the demand of our military mission that, on the very eve of the breakdown of negotiations, they presented written credentials. But even these credentials were of the vaguest kind, i.e. credentials without proper weight. Just try and distinguish between this light-hearted attitude towards the negotiations on the part of Great Britain and France, and frivolous make-believe negotiations designed to discredit the whole business of negotiations!

Such were the intrinsic contradictions in the attitude of Great Britain and France which led to the breakdown of negotiations with the U.S.S.R. What is the root of these contradictions in the position of Great Britain and France? In a few words, it can be put as follows:

On the one hand the British and French Governments fear aggression, and for that reason would like to have a pact of mutual assistance with the Soviet Union, in so far as it would strengthen them—Great Britain and France. But on the other hand the British and French Governments are afraid that the conclusion of a real pact of mutual assistance with the U.S.S.R. may strengthen our country—the Soviet Union—which it appears does not answer their purpose. One cannot but see that these fears outweighed other considerations. Only in this way can we understand the position of Poland, which has been acting on the instructions of Great Britain and France.

I shall now go on to the Soviet-German Non-Aggression Pact.

The decision to conclude a non-aggression pact between the U.S.S.R. and Germany was adopted after military negotiations with France and Great Britain had reached an impasse owing to the

insuperable difficulties I have mentioned. As the negotiations had shown that the conclusion of a pact of mutual assistance could not be expected, we could not but explore other possibilities of ensuring peace and eliminating the danger of war between Germany and the U.S.S.R. If the British and French Governments refused to reckon with this, that is their affair. It is our duty to think of the interests of the Soviet people, the interests of the Union of Soviet Socialist Republics [*prolonged applause*]*]*—all the more because we are firmly convinced that the interests of the U.S.S.R. coincide with the fundamental interests of the peoples of other countries. [*Applause*]

But that is only one side of the matter. Another circumstance was required before the Soviet-German Non-Aggression Pact could come into existence. It was necessary that in her foreign policy Germany should make a turn towards good neighbourly relations with the Soviet Union. Only when this second condition was fulfilled, only when it became clear to us that the German Government desired to change its foreign policy so as to secure an improvement of relations with the U.S.S.R., was a basis found for the conclusion of the Soviet-German Non-Aggression Pact.

Everybody knows that during the last six years, ever since the National-Socialists came into power, political relations between Germany and the U.S.S.R. have been strained. Everybody also knows that, despite the differences of outlook and political systems, the Soviet Government has endeavoured to maintain normal business and political relations with Germany.

There is no need just now to revert to individual incidents in these relations during recent years—and indeed they are sufficiently well known to you, comrades. I must, however, recall the explanation of our foreign policy given several months ago at the Eighteenth Party Congress. Speaking of our tasks in the realm of foreign policy, Comrade Stalin defined our attitude to other countries as follows:

"(1) To continue a policy of peace and of strengthening business relations with all countries;

" (2) to be cautious and not to allow our country to be drawn into conflicts by warmongers who are accustomed to have others pull chestnuts out of the fire for them." [*Cheerful revival in the hall.*)]

As you see, Comrade Stalin declared in these conclusions that the Soviet Union stands for strengthening business relations with all countries. But at the same time he warned us against warmongers who were anxious in their own interests to involve our country in conflicts with other countries. Exposing the hullabaloo raised in the British, French, and North American press about Germany's "plans" for the seizure of Soviet Ukraine, Comrade Stalin said:

" It looks as if the object of this suspicious hullabaloo was to incense the Soviet Union against Germany, to poison the atmosphere and to provoke a conflict with Germany without any visible grounds."

As you see, Comrade Stalin hit the nail on the head when he exposed the machinations of West European politicians who were trying to set Germany and the Soviet Union at loggerheads. It must be confessed that there were some short-sighted people also in our country who, carried away by an over-simplified anti-Fascist propaganda, forgot about this provocative work of our enemies. Mindful of this, Comrade Stalin even then suggested the possibility of different, unhostile, and good neighbourly relations between Germany and the U.S.S.R.

It can now be seen that, on the whole, in Germany they understood correctly these statements of Comrade Stalin, and they have drawn practical deductions from them. The conclusion of the Soviet-German Non-Aggression Pact shows that Comrade Stalin's historical foresight has been brilliantly

confirmed. [*Stormy ovation in honor of Comr. Stalin.*]

In the spring of this year the German Government made a proposal for the resumption of commercial and credit negotiations. Negotiations were resumed soon after. By making mutual concessions we succeeded in reaching an agreement. As you know, this agreement was signed on August 19, 1939. This was not the first commercial and credit agreement concluded with Germany under her present Government.

But this agreement differs favourably not only from that concluded in 1935, but also from all previous agreements, not to mention the fact that we have never had any equally advantageous economic agreement with Great Britain, France, or any other country. The agreement is advantageous to us because of its credit conditions (a seven-year credit) and because it enables us to order a considerable additional quantity of the equipment we need. By this agreement the U.S.S.R. undertakes to sell to Germany a definite quantity of our surplus raw materials for her industry, which fully answers to the interests of the U.S.S.R.

Why should we reject such an advantageous economic agreement? Surely not to please those who, in general, are averse to the Soviet Union having advantageous economic agreements with other countries? And it is clear that the commercial and credit agreement with Germany is fully in accord with the economic interests and defensive needs of the Soviet Union. Such an agreement is fully in accord with the decision of the Eighteenth Congress of our Party, which approved Comrade Stalin's statement as to the need for "strengthening business relations with all countries."

At the same time, when the German Government expressed a desire to improve political relations as well, the Soviet Government had no grounds for refusing. It was then that the question of concluding a non-aggression pact arose. Voices are now being heard which show a lack of understanding of the most simple reasons for the improvement in the political relations between the Soviet Union and Germany which has begun.

For example, people ask, with an air of innocence, how could the Soviet Union consent to improve its political relations with a State of a Fascist type? Is that possible, they ask. But they forget that it is not a question of our attitude towards the internal regime of another country but of foreign relations between two States. They forget that our position is that we do not interfere in the internal affairs of other countries, and correspondingly do not tolerate interference in our own internal affairs. Furthermore, they forget an important principle of our foreign policy which was formulated by Comrade Stalin at the Eighteenth Party Congress as follows:

"We stand for peace and the strengthening of business relations with all countries. That is our position; and we shall maintain this position so long as these countries maintain similar relations with the Soviet Union, and so long as they make no attempt to trespass on the interests of our country."

The meaning of these words is quite clear. The Soviet Union strives to maintain good neighbourly relations with all non-Soviet countries, in so far as these countries maintain a like attitude towards the Soviet Union. In our foreign policy towards non-Soviet countries we have always been guided by Lenin's well-known principle of the peaceful coexistence of the Soviet State and capitalist countries.

Many examples might be quoted to show how this principle has been carried out in practice; but I will confine myself to only a few. We have for instance a Non-Aggression and Neutrality Treaty with Fascist Italy ever since 1933. It has never occurred to anybody as yet to object to this treaty: and that is natural. Inasmuch as this pact meets the interests of the U.S.S.R., it is in accord with our

principle of the peaceful co-existence of the U.S.S.R. and capitalist countries. We have non-aggression pacts also with Poland and with certain other countries, whose semi-Fascist system is well known. These pacts have not given rise to any misgivings either.

Perhaps it would not be superfluous to mention the fact that we have not even treaties of this kind with certain other non-Fascist, bourgeois democratic countries— with Great Britain herself, for instance. But that is not our fault.

Since 1926 the political basis of our relations with Germany has been the Treaty of Neutrality which was prolonged by the present German Government in 1933. This Treaty of Neutrality remains in force to this day. The Soviet Government considered it desirable even before this to take a further step towards improving political relations with Germany, but circumstances have been such that this has become possible only now.

It is true that, in the present case, we are dealing not with a pact of mutual assistance, as in the case of the Anglo-French-Soviet negotiations, but only with a non-aggression pact. Nevertheless, conditions being what they are it is difficult to overestimate the international importance of the Soviet-German pact. That is why we favoured the visit of the German Minister for Foreign Affairs, Herr von Ribbentrop, to Moscow.

August 23, 1939, the day the Soviet-German Non-Aggression Pact was signed, is to be regarded as a date of great historical importance. The non-aggression pact between the U.S.S.R. and Germany marks a turning point in the history of Europe, and not of Europe alone. Only yesterday German Fascists were pursuing a foreign policy hostile to us. Yes, only yesterday we were enemies in the sphere of foreign relations. To-day, however, the situation has changed and we are enemies no longer.

The art of politics in the sphere of foreign relations does not consist in increasing the number of enemies for one's country. On the contrary, the art of politics in this sphere is to reduce the number of such enemies and make the enemies of yesterday good neighbours, maintaining peaceable relations one with the other. [*Applause.*] History has shown that enmity and wars between our country and Germany have been to the detriment of our countries, not to their benefit.

The countries which suffered most of all in the war of 1914-18 were Russia and Germany. Therefore, the interests of the peoples of the Soviet Union and Germany do not lie in mutual enmity. On the contrary, the peoples of the Soviet Union and Germany stand in need of peaceable relations. The Soviet-German Non-Aggression Pact puts an end to the enmity between Germany and the U.S.S.R. and this is in the interests of both countries. The fact that our outlooks and political systems differ must not and cannot be an obstacle to the establishment of good political relations between both States, just as like differences are no impediment to the good political relations which the U.S.S.R. maintains with other non-Soviet capitalist countries.

Only the enemies of Germany and the U.S.S.R. can strive to create and foment enmity between the peoples of these countries. We have always stood for amity between the peoples of the U.S.S.R. and Germany, and for the growth and development of friendship between the peoples of the Soviet Union and the German people. [*Stormy, prolonged applause.*]

The chief importance of the Soviet-German Non-Aggression Pact lies in the fact that the two largest States of Europe have agreed to put an end to enmity between them, to eliminate the menace of war and to live at peace one with the other, making narrower thereby the zone of possible military conflicts in Europe.

Even if military conflicts in Europe should prove unavoidable the scope of hostilities will now be restricted. Only instigators of a general European war, only those who under the mask of pacifism would like to ignite a general conflagration in Europe, can be dissatisfied at this position of affairs.

The Soviet-German Pact has been the object of numerous attacks in the British, French, and American Press.

Particularly zealots in this respect have been certain "Socialist" journals—servitors of "their" national capitalism, servitors of those of their masters who pay them pretty well. [*Laughter in the hall.*] Naturally, one cannot expect the real truth from these gentlemen.

Attempts are being made to spread the fiction that the conclusion of the Soviet-German Pact disrupted negotiations with Britain and France for a mutual assistance pact. This lie has already been nailed in the interview given by Voroshilov. In reality, as you know, the very reverse is true. The Soviet Union signed the non-aggression pact with Germany, amongst other things, because negotiations with France and England had come to a deadlock owing to insuperable differences and had ended in failure through the fault of the ruling classes of Britain and France.

Further, they go so far as to blame us because the pact, if you please, contains no clause providing for its denunciation in case one of the signatories is drawn into war under conditions which might give someone or other the external pretext to qualify this particular country as an aggressor. But strange to say they forget that such a clause and such a reservation is not to be found either in the Polish-German non-aggression pact signed in 1934, and annulled by Germany in 1939 against the wishes of Poland, or in the Anglo-German declaration on non-aggression signed only a few months ago. The question arises: Why cannot the U.S.S.R. permit itself the same privilege as Poland and Britain allowed themselves long ago?

Finally, there are wiseacres who construe from the pact more than is written in it. [*Laughter.*] For this purpose all kinds of conjectures and hints are mooted in order to cast doubt on the pact in one or other country. But all this merely demonstrates the hopeless impotence of the enemies of the pact who are exposing themselves more and more as enemies of both the Soviet Union and Germany, striving to provoke war between these countries.

In all this we find fresh corroboration of Comrade Stalin's warning that we must be particularly cautious with warmongers who are accustomed to have other people pull their chestnuts out of the fire. We must be on our guard against those who see some advantage to themselves in bad relations between the U.S.S.R. and Germany, in enmity between them, and who do not want peace and good neighbourly relations to exist between Germany and the Soviet Union. We can understand why this policy is being pursued by out-and-out imperialists.

But we cannot pass over the fact that certain leaders of the Socialist parties of Britain and France have displayed quite exceptional zeal in this respect. And, indeed, so flustered, have these gentlemen become that they have gone the whole hog, and no mistake. [*Laughter.*] These people demand that the U.S.S.R. should without fail be drawn into the war on the side of Britain against Germany. Have these rabid warmongers completely taken leave of their senses? [*Laughter.*]

Is it really difficult for these gentlemen to understand the purpose of the Soviet-German non-aggression pact on the strength of which the U.S.S.R. is not obliged to involve itself in war either on the side of Great Britain against Germany or on the side of Germany against Great Britain?

Is it really difficult to comprehend that the U.S.S.R. is pursuing, and will continue to pursue, its

own independent policy based on the interests of the peoples of the U.S.S.R., and only these interests? [*Prolonged applause.*] If these gentlemen have such an uncontrollable desire to fight, let them do their own fighting without the Soviet Union. [*Laughter. Applause*] We would see what fighting stuff they are made of. [*Laughter. Applause*]

In our eyes, in the eyes of the entire Soviet people, these are just as much enemies of peace as all the other instigators of war in Europe. Only those who desire a grand new slaughter, a new holocaust of nations, only they want to set the Soviet Union and Germany at loggerheads; they are the only people who want to destroy the incipient restoration of good neighbourly relations between the peoples of the U.S.S.R. and Germany.

The Soviet Union signed the pact with Germany fully assured that peace between the peoples of the U.S.S.R. and Germany is in the interests of all peoples, in the interests of universal peace. Every sincere supporter of peace will realize the truth of this. This pact corresponds with the fundamental interests of the working people of the Soviet Union and cannot weaken our vigilance in defence of those interests. This pact is backed by firm confidence in our actual forces, in their complete preparedness to meet any aggression against the U.S.S.R. [*Stormy applause.*]

This pact (like the unsuccessful Anglo-French-Soviet negotiations) proves that no important questions of international relations, and still less questions in Eastern Europe, can be settled without the active participation of the Soviet Union; that any attempts to shut out the Soviet Union and decide such questions behind her back are doomed to failure. [*Applause.*]

The Soviet-German non-aggression pact spells a new turn in the development of Europe; a turn towards the improvement of relations between the two largest States of Europe. This pact not only eliminates the menace of war with Germany, narrows down the zone of possible hostilities in Europe, and serves thereby the cause of universal peace; it must open to us new possibilities of increasing our strength, further consolidation of our positions, and the further growth of the influence of the Soviet Union on international developments.

There is no need to dwell here on the separate clauses of the pact. The Council of Peoples' Commissars has reason to hope that the pact will meet with your approval as a document of cardinal importance to the U.S.S.R. [*Applause.*] The Council of Peoples' Commissars submits the Soviet-German non-aggression pact to the Supreme Soviet and proposes that it be ratified. [*Stormy prolonged applause. Everybody rise.*]

Source: SOVIET PEACE POLICY. Four Speeches by V. MOLOTOV, with a Foreword by D. N. PRITT, K.C., M.P. Published for THE ANGLO-RUSSIAN NEWS BULLETIN by LAWRENCE & WIS HART LTD. London. First published 1941. Printed in Great Britain by Western Printing Services Ltd., Bristol.

FOREWORD

THE study of the speeches of Mr. Molotov will do much to clear away doubt and confusion in relation to many problems of these troubled and uncertain times. Years of hostile propaganda—and especially of simple suppression of news or of declarations—have built up in the minds of large numbers of people in Great Britain a conception of the U.S.S.R., particularly in its foreign policy, as something mysterious, enigmatic, incomprehensible. But the truth is that its foreign policy, to those who have the opportunity to study the material, has been clear and consistent to a quite unusual degree. The clue to an understanding of Mr. Molotov's speeches, and with them of the policy which they express, is so simple that it seems almost to take an unfair advantage of our incredulity; it is just that Mr. Molotov says what he means and means what he says. Speech has, it appears, been

given to him to declare his thoughts.

So I commend these speeches to a wide public, to all those who want to understand. Anyone who reads them carefully will finish up with a far clearer grasp than he had before, not only of Soviet policy but also of European politics.

The short biographical sketch, written with great clarity by Mr. and Mrs. Coates, shows that Molotov's life, like his speeches, has been a process of carrying out in action the fight for Socialism—and indeed, of meaning what he says!

D. N. PRITT. [[Wikipedia:](#)

[Denis Nowell Pritt](#)]

Kansankomissaari Molotovin puhe Saksan ja Neuvostoliiton välisen hyökkäämättömyyssopimuksen ratifioimiseksi Korkeimmassa neuvostossa 31.8.1939

[Toverit!] Korkeimman neuvoston kolmannen istuntokauden jälkeen kansainvälisessä tilanteessa ei ole tapahtunut käännettä parempaan. Eri hallitusten askeleet jännitystilän lopettamiseksi ovat ilmeisesti olleet riittämättömiä. Tämä pätee Euroopassa. Mitään muutosta parempaan ei ole myöskään itäisessä Aasiassa. Japanilaiset joukot jatkavat Kiinan tärkeimpien kaupunkien ja merkittävän osan miehitystä. Eikä Japani pidättäydy vihamielisistä toimista Neuvostoliittoakaan vastaan. Myös siellä tilanne on kääntynyt lisääntyneen hyökkäysalttiuden suuntaan..

Tässä tilanteessa Neuvostoliiton ja Saksan hyökkäämättömyyssopimuksen solmiminen on äärimmäisen merkittävää ja poistaa sodanvaaran Saksan ja Neuvostoliiton väliltä. Voidakseni täydellisemmin selostaa tämän sopimuksen merkitystä minun täytyy ensin paneutua niihin neuvotteluihin, joita viime kuukausina käytiin Moskovassa Englannin ja Ranskan edustajien kanssa.

Kuten tiedätte, Englannin, Ranskan ja Neuvostoliiton neuvottelut molemminpuolisen avunantosopimuksen solmimiseksi eurooppalaista aggressiota vastaan alkoivat jo huhtikuussa. Englannin hallituksen ensimmäiset ehdotukset eivät kylläkään olleet lainkaan hyväksyttävissä. Ne jättivät huomiotta sellaisten neuvottelujen peruslähtökohdan - ne eivät ottaneet huomioon vastavuoroisuusperiaatetta ja velvollisuuksien yhtäläisyyttä. Siitä huolimatta neuvostohallitus ei hylännyt neuvotteluja vaan teki vuorostaan omia ehdotuksia. Olimme selvillä siitä, että Englannin ja Ranskan hallituksille oli vaikea muuttaa äkkiä Neuvostoliittoon kohdistunutta epäystävällistä asennetta - joka oli vallitseva aivan viime aikoihin asti - neuvotellakseen Neuvostoliiton kanssa vakavasti, molemminpuolisten velvollisuuksien ehdoilla. Jatkoneuvottelut eivät kuitenkaan tuottaneet tuloksia. Englannin, Ranskan ja Neuvostoliiton neuvottelut kestivät neljä kuukautta. Ne auttoivat selkeyttämään monia kysymyksiä. Samalla ne tekivät selväksi Englannin ja Ranskan edustajille, että Neuvostoliitto täytyy ottaa vakavasti kansainvälisissä asioissa.

Mutta nämä neuvottelut kohtasivat ylittämättömiä esteitä. Ongelma ei ollut yksittäisissä "muotoiluissa" tai sopimusluonnoksen jossakin ehdossa. Ei, ongelma oli vakavampi. Molemminpuolinen, aggression vastaisesta avusta sopiminen olisi ollut jonkin arvoista vain, jos Englanti, Ranska ja Neuvostoliitto olisivat päässeet sopimukseen tarkoin määrätyistä sotilaallisista toimista hyökkääjää vastaan.

Samanlaisia ei poliittisia vaan myös sotilaallisia neuvotteluja käytiin Moskovassa Englannin ja Ranskan armeijoiden edustajien kanssa. Sotilaalliset neuvottelut eivät kuitenkaan johtaneet mihinkään. Niissä oli se vaikeus, että Puola, joka Englannin, Ranskan ja Neuvostoliiton piti yhdessä suojata, hylkäsi kaiken sotilaallisen avun Neuvostoliiton puolelta. Yritykset voittaa Puolan vastaväitteet eivät onnistuneet. Neuvottelut osoittivat vieläpä, että Englanti ei ollut innokas voittamaan näitä Puolan vastaväitteitä vaan pikemminkin kannusti niitä.

On selvää, että kun Puolan ja sen tärkeimmän liittolaisen tällainen asenne Neuvostoliiton sotilaallista avun osalta hyökkäyksen sattuessa oli tällainen, Englannin, Ranskan ja Neuvostoliiton neuvottelut eivät voineet olla hedelmällisiä. Tämän jälkeen oli meille selvää, että Englannin, Ranskan ja Neuvostoliiton neuvottelut oli tuomittu epäonnistumaan.

Mitä neuvottelut Englannin ja Ranskan kanssa osoittivat? Ne ovat osoittaneet, että Englannin ja Ranskan asemalle oli tyypillistä repivä ristiriitaisuus. Päätelkää itse.

Toisaalta Englanti ja Ranska vaativat, että Neuvostoliiton tulisi antaa sotilaspua Puolalle hyökkäyksen sattuessa. Neuvostoliitto, kuten tiedätte, oli halukas täyttämään tämän vaatimuksen edellyttäen, että Neuvostoliitto itse saa apua Englannilta ja Ranskalta. Toisaalta taas, sama Englanti ja Ranska toivat Puolan näyttämölle ja tämä ehdottomasti kieltäytyi kaikesta sotilaallisesta avusta Neuvostoliiton puolelta. Yritä sellaisissa oloissa saada aikaan keskinäisen avun sopimus - kun apu Neuvostoliiton taholta on etukäteen julistettu tarpeettomaksi ja tunkeutumiseksi!

Edelleen, toisaalta, Englanti ja Ranska tarjosivat Neuvostoliitolle takuita sotilaallisesta avusta hyökkäystä vastaan, vastineeksi samanlaisesta avusta Neuvostoliiton puolelta. Toisaalta he ympäröivät apunsa sellaisilla epäsuoraa hyökkäystä koskevilla varauksilla, jotka muuntaisivat tämän avun myytiliksi ja varustivat ne muodollisilla juridisilla tekosyillä avun epäämiseksi ja Neuvostoliiton asettamiseksi eristyneeseen asemaan hyökkäyksen sattuessa. Onko tässä eroa "keskinäisen avunannon sopimuksen" ja enemmän tai vähemmän peiteltyjen helppoheikkien lupauksen välillä. [(*Huvittuneisuutta salissa.*)]

Ja taas, toisaalta, Englanti ja Ranska painottivat keskinäisen avunantosopimuksen neuvottelujen tärkeyttä ja painoarvoa ja vaativat, että Neuvostoliiton tulisi suhtautua asiaan vakavammin ja hoitaa nopeasti pois kaikki sopimusta koskevat kysymykset. Toisaalta he itse osoittivat äärimmäistä velttoutta ja kaikkea muuta kuin vakavaa asennetta neuvotteluja kohtaan jättäen ne sellaisten toisen luokan henkilöiden varaan, joille ei ollut annettu riittäviä valtuuksia. On riittävää mainita, että Englannin ja Ranskan sotilaslähetystöt tulivat Moskovaan ilman mitään määriteltyjä valtuuksia ja ilman oikeutta tehdä mitään sotilaallisia sopimuksia. [(*Huvittuneisuutta salissa.*)] Englannin sotilasvaltuuskunta saapui Moskovaan vieläpä täysin ilman mitään toimivaltuuksia [(*yleistä naurua*)] ja vasta meidän valtuuskuntamme vaatimuksesta neuvottelujen katkeamisen partaalla, he esittivät kirjalliset valtuuskirjansa. Mutta nämäkin valtuuskirjat olivat heikointa laatua, so. valtuuksia ilman asiankuuluvaa painoarvoa. Kuvitelkaapa eroa tämän kevytmielisen neuvotteluihin suhtautumisen Englannin ja Ranskan puolelta ja huithapelien valeneuvottelujen välillä, jotka oli tarkoitettu koko neuvotteluprosessin vesittämiseksi!

Nämä Englannin ja Ranskan asenteiden sisäänrakennetut vastakohtaisuudet johtivat neuvottelujen katkeamiseen Neuvostoliiton kanssa. Mikä on näiden Englannin ja Ranskan neuvotteluaseman ristiriitaisuuksien takana? Sen voi muutamalla sanalla sanoa näin:

Toisaalta Englannin ja Ranskan hallitukset pelkäsivät hyökkäystä ja siksi ne olisivat halunneet keskinäisen avunannon sopimuksen Neuvostoliiton kanssa, niin kauan kuin se vahvistaisi heitä - Englantia ja Ranskaa. Mutta toisaalta, Englannin ja Ranskan hallitukset pelkäsivät, että todellinen keskinäisen avun sopimus Neuvostoliiton kanssa vahvistaisi maattamme - Neuvostoliittoa - mikä, kuten ilmenee, ei näytä vastaavan heidän tarkoituspäriään. Ei voi olla näkemättä, että nämä pelot voittivat muut harkinnat. Vain täten voimme ymmärtää Puolan aseman, joka on toiminut Englannin ja Ranskan ohjeiden perusteella.

Menen nyt Neuvostoliiton-Saksan hyökkäämättömyyssopimukseen.

Päätös solmia hyökkäämättömyyssopimus Neuvostoliiton ja Saksan välille tehtiin sen jälkeen, kun sotilaalliset neuvottelut Ranskan ja Englannin kanssa olivat joutuneet umpikujaan niistä ylipääsemättömistä vaikeuksista johtuen, joista mainitsin. Kun neuvottelut olivat osoittaneet, että keskinäisen avun sopimukseen pääsy ei ollut odotettavissa, emme voineet kuin tutkia muita mahdollisuuksia rauhan varmistamiseksi ja sodanvaaran poistamiseksi Saksan ja Neuvostoliiton väliltä. Jos Englannin ja Ranskan hallituksen kieltäytyivät uskomasta tätä, se on heidän asiansa. Meidän velvollisuutemme on ajatella neuvostokansan etuja, Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton etuja [(*kauan jatkuvia suosionosoituksia*)] - vieläpä koska me olemme lujasti vakuuttuneita, että Neuvostoliiton etunäkökohdat ovat yhteneviä muiden kansojen perusetunäkökohtien kanssa.

[(*Suosionosoituksia*)]

Mutta tämä on vain asian yksi puoli. Toinen edellytys tarvittiin ennenkuin Neuvostoliiton ja Saksan välinen hyökkäämättömyyssopimus saattoi syntyä. Oli tarpeen, että Saksa tekisi ulkopoliitikassaan käännöksen kohti hyviä naapuruussuhteita Neuvostoliiton kanssa. Vasta kun tämä toinen ehto täyttyi, vasta kun meille tuli selväksi, että Saksan hallitus halusi muuttaa ulkopoliitiikkaansa varmistaakseen suhteiden paranemisen Neuvostoliiton kanssa, perusta Neuvostoliiton ja Saksan välisen hyökkäämättömyyssopimuksen solmimiselle oli löydetty.

Jokainen tietää, että kuluneen kuuden viime vuoden aikana, aina siitä lähtien kuin kansallissosialistit tulivat valtaan, poliittiset suhteet Saksan ja Neuvostoliiton välillä olivat kireitä. Jokainen tietää myös, että katsantokantojen ja valtiollisten järjestelmien eroista huolimatta neuvostohallitus on pyrkinyt ylläpitämään normaaleja liike- ja valtiollisia suhteita Saksan kanssa.

Juuri nyt ei ole tarvetta käsitellä näiden suhteiden yksittäisiä tapauksia viime vuosilta - ne ovat teidän, toverit, riittävän hyvin tuntemia. Minun täytyy kuitenkin palauttaa mieliin meidän ulkopoliitikastamme muutama kuukausi sitten 18. puoluekokouksessa annettu selostus. Puhuessaan tehtävistämme ulkopoliitikan alueella, tov. Stalin määritteli suhtautumisemme muihin maihin seuraavasti:

"(1) Rauhan ja kaupallisten suhteiden vahvistamisen politiikan jatkaminen suhteissa kaikkiin maihin;

(2) varovaisuuden ylläpito ja sen sallimisen estäminen, että maamme tulisi vedetyksi sodanlietsojien aiheuttamiin konflikteihin, joissa he ovat tottuneita saamaan muut istumaan omilla housuillaan tuleen". [(*Eloisaa liikehdintää salissa.*)]

Kuten näette, toveri Stalin julisti näissä johtopäätöksissä, että Neuvostoliitto suosii liikesuhteiden vahvistamista kaikkien maiden kanssa. Mutta samaan aikaan hän varoitti meitä sotakiikhoilijoista, jotka ovat omista etunäkökohdistaan innokkaina sekoittamaan maamme konflikteihin muiden maiden kanssa. Paljastaessaan sen metelin, joka on noussut Englannin, Ranskan ja Pohjois-Amerikan lehdistössä Saksan "suunnitelmista" Neuvosto-Ukrainan kaappaamiseen, tov. Stalin sanoi:

"Näyttää ikäänkuin siltä, että tämän epäilyttävän metelin tarkoituksena oli yllyttää Neuvostoliitto Saksaa vastaan, myrkyttää ilmapiiri ja provosoida konflikti Saksan kanssa ilman mitään näkyviä syitä."

Kuten näette, toveri Stalin osui naulan kantaan, kun hän paljasti niiden Länsi-Euroopan poliitikkojen juonittelut, jotka yrittivät saattaa Saksan ja Neuvostoliiton tukkanuottasille. Täytyy tunnustaa, että myös meidän maassamme oli joitakin lyhytnäköisiä, ääriyksinkertaistetun antifasistisen propagandan hämäämiä ihmisiä, jotka unohtivat vihollistemme provokatiivisen työn. Tästäkin tietoisena tov. Stalin kuitenkin ehdotti toista, ei-vihamielistä, Saksan ja Neuvostoliiton välisten hyvien naapuruussuhteitten mahdollisuutta.

Kuten nyt nähdään, Saksassa ymmärrettiin yleisesti oikein nämä tov. Stalinin lausumat ja että he ovat vetäneet käytännön johtopäätökset niistä. Neuvostoliiton ja Saksan välisen hyökkäämättömyyssopimuksen solmiminen osoittaa, että tov. Stalinin historiallinen kaukonäköisyys on tullut loistavasti vahvistettua. [(*Myrskyisiä kunnianosoituksia seisaaltaan tov. Stalinin kunniaksi.*)]

Tämän vuoden keväällä Saksan hallitus teki ehdotuksen kaupallisten ja luottoneuvottelujen

uudellenkäynnistämisestä. Pian sen jälkeen neuvottelut käynnistyivät. Tekemällä molemminpuolisia myönnytyksiä onnistuimme sopimuksen aikaansaamisessa. Kuten tiedätte, tämä sopimus allekirjoitettiin elokuun 19:nä 1939. Tämä ei ollut ensimmäinen kauppa- ja luottosopimus, joka tehtiin Saksan kanssa sen nykyisen hallituksen aikana.

Mutta tämä sopimus eroaa suotuisasti ei vain vuonna 1935 solmitusta vaan myös kaikista aikaisemmista sopimuksista, vielä sitä mainitsematta, että meillä ei ole koskaan ollut yhtä edullista taloudellista sopimusta Englannin, Ranskan tai minkään muun maan kanssa. Sopimus on meille edullinen sen luottoehdoista (seitsemän vuoden luotto) johtuen ja koska se mahdollistaa meille tarvitsemamme huomattavan laitelisäyksen tilaamisen. Tällä sopimuksella Neuvostoliitto sitoutuu myymään Saksalle tietyn määrän omia liiallisia raaka-aineita maan teollisuudelle, mikä täysin vastaa Neuvostoliiton intressejä.

Miksi meidän pitäisi torjua sellainen edullinen taloudellinen sopimus? Ei ainakaan miellyttääksemme niitä, jotka aivan yleisesti ovat vastustavat sitä, että Neuvostoliittolla on edullisia taloudellisia sopimuksia muiden maiden kanssa? Ja on selvää, että kauoppa- ja luottosopimus Saksan kanssa on täysin sopusoinnussa Neuvostoliiton taloudellisten intressien ja puolustustarpeiden kanssa. Sellainen sopimus on täysin sopusoinnussa puolueemme 18. kongressin päätöksen kanssa, mikä kokous hyväksyi tov. Stalinin lausuman tarpeesta "vahvistaa liikesuhteita kaikkien maiden kanssa".

Samanaikaisesti, kun Saksan hallitus ilmaisi halunsa parantaa myös poliittisia suhteita, neuvostohallitus ei nähnyt perusteita kieltäytymiselle. Näiden jälkeen nousi kysymys hyökkäämättömyyssopimuksen solmimisesta. On kuulunut ääniä, jotka osoittavat ymmärryksen puutetta nyt alkaneen Neuvostoliiton ja Saksan valtiollisten suhteiden parantumisen kaikkien yksinkertaisimmistakin syistä.

Saatetaan kysyä esimerkiksi, aivan viattomuuden ilmapiirissä, kuinka Neuvostoliitto voi suostua parantamaan valtiollisia suhteita laadultaan fascistiseen valtioon? Onko se mahdollista, kysytään. Mutta he unohtavat, että kysymys ei ole asenteestamme toisen maan sisäiseen hallintoon vaan kahden valtion välisistä ulkosuhteista. He unohtavat, että meidän linjamme on olla puuttumatta toisten maiden sisäisiin asioihin, ja vastaavasti emme siedä puuttumista omiin sisäisiin asioihimme. Edelleen, he unohtavat ulkopoliitiikkamme tärkeän periaatteen, jonka tov. Stalin muotoili 18. puoluekokouksessa seuraavasti:

"Me puolustamme rauhaa ja liikesuhteiden vahvistamista kaikkien maiden kanssa. Se on meidän linjamme, ja me pidämme voimassa tätä linjaa niin kauan kuin nämä maat pitävät voimassa samanlaisen asenteen Neuvostoliittoa kohtaan. Ulkopoliitiikassamme ei-neuvostojärjestelmän maita kohtaan meitä on aina ohjannut Leninin tunnettu neuvostovaltion ja kapitalististen maiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaate."

Näiden sanojen merkitys on selvä. Neuvostoliitto pyrkii pitämään hyviä naapuruussuhteita kaikkien ei-neuvostojärjestelmän maiden kanssa niin kauan kuin nämä ylläpitävät samankaltaista asennetta Neuvostoliittoa kohtaan. Ulkopoliitiikassamme ei-neuvostojärjestelmän maita kohtaan meitä on aina ohjannut Leninin tunnettu neuvostovaltion ja kapitalististen maiden rauhanomaisen rinnakkainolon periaate."

Voitaisiin tuoda esiin monia esimerkkejä osoittamaan, kuinka tätä periaatetta on toteutettu käytännössä: mutta rajoitun vain muutamaaan. Meillä on esimerkiksi hyökkäämättömyys- ja puolueettomuussopimus fascistisen Italian kanssa vuodesta 1933. Kenellekään ei toistaiseksi ole tullut mieleen vastustaa tätä sopimusta ja luonnollista se onkin. Silloin kun tämä sopimus täyttää Neuvostoliiton intressit, se on sopusoinnussa Neuvostoliiton ja kapitalististen maiden rauhanomaisen

rinnakkainelon kanssa. Meillä on hyökkäämättömyyssopimus Puolan ja muutaman muun maan kanssa, joiden puolifascistinen järjestelmä on hyvin tunnettu. Nämä sopimukset eivät myöskään ole antaneet aihetta mihinkään epäluuloihin.

Ei kait ole liioiteltua mainita siitä seikasta, ettei meillä ole kylläkään tämänkaltaisia sopimuksia tiettyjen muiden ei-fascististen, porvarillisen demokratian maiden kanssa - kuten esimerkiksi Ison Britannian itsensä kanssa. Mutta se ei ole meidän vikamme.

Vuoden 1926 jälkeen meidän Saksan suhteittemme poliittinen perusta on ollut Puolueettomuussopimus, jota Saksan nykyinen hallitus jatkoi vuonna 1933. Tämä puolueettomuussopimus on nytkin voimassa. Neuvostohallitus harkitsi jo tätä aikaisemmin, että lisääskeleen ottaminen valtiollisissa suhteissa Saksaan olisi toivottavaa, mutta olosuhteet ovat olleet sellaisia, että se on tullut mahdolliseksi vasta nyt.

On totta, että tässä tapauksessa emme ole tekemässä keskinäisen avun sopimusta, kuten oli Englannin, Ranskan ja Neuvostoliiton neuvottelujen tapauksessa, vaan pelkästään hyökkäämättömyyssopimusta. Kuitenkin, kun olosuhteet ovat mitä ne ovat, ei Neuvostoliiton-Saksan sopimuksen kansainvälistä merkitystä voi yliarvioida. Siksi me kannatimme Saksan ulkoministerin, herra von Ribbentropin matkaa Moskovaan.

Elokuun 23. päivää 1939, jolloin Neuvostoliiton-Saksan hyökkäämättömyyssopimus allekirjoitettiin, on pidettävä historiallisesti suurimerkityksellisenä päivämääränä. Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton ja Saksan välinen hyökkäämättömyyssopimus merkitsee käännekohtaa Euroopan historiassa, eikä vain Euroopassa. Vain eilen Saksan fascistit ajoivat meille vihamielistä ulkopoliittikkaa. Kyllä vain, vain eilen olimme ulkosuhteiden piirissä vihollisia. Tänään tilanne on kuitenkin muuttunut ja emme ole enää vihollisia.

Politiikan taito ulkosuhteiden piirissä ei tähtää oman maan vihollisten lukumäärän kasvattamiseen. Päinvastoin, politiikan taito tällä alueella on vähentää sellaisten vihollisten määrää ja tehdä eilisen vihollisista hyviä naapureita, ylläpiää rauhallisia suhteita kummankin välillä. *[(Suosionosoituksia.)]* Historia on osoittanut, että vihamielisyys ja sodat meidän maamme ja Saksan välillä ovat maillemme vahingollisia, eivät niiden etu.

Maat, jotka kärsivät kaikista eniten vuosien 1914-1918 sodassa olivat Venäjä ja Saksa. Siksi Neuvostoliiton ja Saksan kansojen intressit eivät ole molemminpuolisessa vihanpidossa. Päinvastoin, Neuvostoliiton ja Saksan kansat kannattavat rauhanomaisten suhteiden tarvetta. Neuvostoliiton-Saksan hyökkäämättömyyssopimus lopettaa vihanpidon Saksan ja Neuvostoliiton välillä ja tämä on molemmille maille edullista. Se seikka, että meidän näkemyksemme ja poliittiset järjestelmät eroavat, eivät saa olla eivätkä voi olla esteenä hyvien valtiollisten suhteiden perustamiselle kummankin valtion välille, niinkuin eivät sellaiset erot ole esteenä niille hyvälle valtiollisille suhteille, joita Neuvostoliitto ylläpitää muiden neuvostojärjestelmän ulkopuolisten kapitalististen maiden kanssa.

Vain Saksan ja Neuvostoliiton viholliset voivat pyrkiä luomaan ja kehittämään vihamielisyyttä näiden maiden kansojen välille. Me olemme aina kannattaneet Neuvostoliiton ja Saksan kansojen välistä ystävällisyyttä ja Neuvostoliiton ja Saksan kansojen välisen ystävyyden kasvua ja kehittymistä. *[(Myrskyisiä, pitkään kestäviä suosionosoituksia.)]*

Neuvostoliiton ja Saksan hyökkäämättömyyssopimuksen tärkein kohta on siinä, että kaksi Euroopan suurinta valtiota ovat sopineet vihamielisyyden lopettamisesta niiden välillä, sodanuhan poistamisesta ja elämisestä rauhassa toistensa kanssa ja siten tekemällä kaventaneet mahdollisten sotilaallisten konfliktien aluetta Euroopassa.

Silloinkin, kun sotilaalliset konfliktit Euroopassa osoittautuvat väistämättömiksi, vihollisuuksien laajuus on nyt rajoittunut. Vain yleiseurooppalaisen sodan lietsojat, nuo, jotka pasifismin naamion alla haluaisivat sytyttää yleisen palon Euroopassa, voivat olla tyytymättömiä tähän asiantilaan.

Neuvostoliiton-Saksan sopimus on ollut lukuisten Englannin, Ranskan ja Amerikan lehdistön hyökkäysten kohteena.

Erityisen kiihkomielisiä tässä suhteessa ovat tietyt "sosialistiset" lehdet - "heidän" kansallisen kapitalisminsa palvelijat, niiden heidän herrojensa palvelijat, jotka maksavat heille mukavasti. [(*Naurua salissa.*)] Eipä näiltä herrasmiehiltä tietenkään voi odottaa totuuden häivääkään.

On yritetty levittää lorua, että Neuvostoliiton-Saksan sopimukseen päätyminen oli syynä Englannin ja Ranskan keskinäisen avunantosopimuksen neuvottelujen katkeamiseen. Tämä valhe on jo osoitettu sellaiseksi Voroshilovin haastattelussa. Todellisuudessa, kuten tiedätte, täsmälleen päinvastainen on totta. Neuvostoliitto allekirjoitti hyökkäämättömyyssopimuksen ja muuta Saksan kanssa, kun neuvottelut Ranskan ja Englannin kanssa olivat tulleet umpikujaan ylitsepääsemättömien mielipide-erojen vuoksi ja ne epäonnistuivat Englannin ja Ranskan hallitsevista luokista johtuvasta syystä.

He syyttävät meitä vielä siitä, että mainittu sopimus ei sisällä mitään ehtoa sen purkamiseen siinä tapauksessa, että yksi allekirjoittajista joutuisi senkaltaiseen sotaan, joka voisi antaa yhdelle tai toiselle ulkoisen tekosyyn määritellä tuo nimenomainen maa hyökkääjäksi. Mutta kumma kyllä, he unohtavat, että sellaista pykälää tai ehtoa ei löydy Puolan ja Saksan välisestä vuonna 1934 allekirjoitetusta hyökkäämättömyyssopimuksesta, jonka Saksa mitätöi 1939 - Puolan tahdon vastaisesti - eikä vain muutama kuukausi sitten allekirjoitetussa Englannin-Saksan hyökkäämättömyysjulistuksesta. Herääkin kysymys: Miksi Neuvostoliitto ei voi sallia itselleen samoja oikeuksia kuin mitkä Puola ja Englanti sallivat itselleen jo kauan sitten?

Lopuksi, mukana on nokkelikkoja, jotka vääntävät sopimukseen enemmän kuin mitä siellä on. [(*Naurua.*)] Tätä varten yhdessä sun toisessa maassa on tuotu esille kaikenlaisia arveluja ja vihjauksia heittämään epäilyksiä sopimusta kohtaan. Mutta tämä kaikki pelkästään osoittaa sopimuksen vihollisten toivotonta kyvyttömyyttä ja jotka näin paljastuvat enenevässä määrin niin Neuvostoliiton kuin Saksan vihollisiksi, pyrkimyksensä provosoida sota näiden kahden maan välille.

Kaikessa tässä näemme tuoreen vahvistuksen toveri Stalinin varoitukselle, että meidän tulee olla erityisen varovainen sodanlietsojien suhteen, jotka ovat tottuneet saamaan muut istumaan omilla housuillaan tuleen. Meidän pitää olla varuillaan niitä kohtaan, jotka näkevät itselleen olevan jotakin etua Neuvostoliiton ja Saksan huonoista suhteista, vihanpidosta heidän välillään, ja niitä kohtaan, jotka eivät halua rauhan ja hyvien naapuruussuhteiden vallitsevan Saksan ja Neuvostoliiton välillä. Voimme ymmärtää, miksi tällaista politiikkaa ajavat emäimperialistit.

Mutta emme voi sivuuttaa sitä seikkaa, että tietyt sosialistipuolueiden johtajat Englannissa ja Ranskassa ovat osoittaneet poikkeuksellista ahkeruutta tässä asiassa. Tosiaan, nämä herrat ovat todellakin niin tohkeissaan, että eivät voi kuin hypätä nahoistaan ulos. [(*Naurua.*)] Nämä ihmiset vaativat, että Neuvostoliiton pitää pitää välttämättä liittyä sotaan Saksa vastaan Englannin puolella. Ovatko nämä liian pitkälle menneet sotahullut menettäneet kokonaan järkensä? [(*Naurua.*)]

Onko näille herroille todella vaikea ymmärtää Neuvostoliiton-Saksan hyökkäämättömyyssopimuksen tarkoitusta vahvuutena, jossa Neuvostoliitto ei ole velvollinen

sekaantumaan sotaan Ison Britannian puolella Saksaa vastaan tai Saksan puolella Isoa Britanniaa vastaan?

Onko se vaikea käsittää, että Neuvostoliitto ajaa ja tulee ajamaan omaa itsenäistä politiikkaa, joka perustuu Neuvostoliiton kansojen etunäkökohtiin ja vain näihin näkökohtiin? [*Pitkään jatkuvat aplodit.*] Jos näillä herroilla on hillitsemätön halu käydä sotaa, käykööt he oman sotansa ilman Neuvostoliittoa. [*Naurua. Suosionosoituksia*] Saammepa nähdä, mistä nämä soltut on tehty. [*Naurua. Suosionosoituksia*]

Meidän silmissämme, koko neuvostokansan silmissä, nämä ovat samanlaisia rauhan vihollisia kuin ketkä muut sodan lietsojat tahansa Euroopassa. Vain ne, jotka haluavat uutta suurta verenvuodatusta, uutta kansojen verilöylyä, vain ne haluavat saattaa Neuvostoliiton ja Saksan lyömään päänsä yhteen; vain he ovat niitä ihmisiä, jotka haluavat tuhota orastavan hyvien naapuruussuhteiden palauttamisen Neuvostoliiton ja Saksan kansojen välille.

Neuvostoliitto allekirjoitti sopimuksen Saksan kanssa täysin vakuuttuneena, että rauha Neuvostoliiton ja Saksan kansojen välillä on kaikkien kansojen edun mukaista, yleisen rauhan etujen mukaista. Tästä jokainen rauhaa vilpittömästi kannattava on vakuuttunut. Tämä sopimus vastaa Neuvostoliiton työtätekevien syvimpiä etuja eikä heikennä valppauttamme noiden etujen puolustamiseksi. Tätä sopimusta tukee luja luottamus tosiasiallisiin voimiimme, niiden täyteen valmiuteen kohdata mikä tahansa Neuvostoliiton vastainen aggressio. [*Myrskyisiä suosionosoituksia.*]

Tämä sopimus (kuten epäonnistuneet Englannin-Ranskan-Neuvostoliiton neuvottelut) osoittavat, että kansainvälisten suhteiden mitään tärkeää kysymystä, vielä vähemmän Itä-Euroopan kysymyksiä, ei voi ratkaista ilman Neuvostoliiton aktiivista osanottoa ja että kaikki yritykset sulkea Neuvostoliitto ulos ja päättää asioista sen selän takana, on tuomittu epäonnistumaan. [*Suosionosoituksia.*]

Neuvostoliiton-Saksan hyökkäämättömyyssopimus merkitsee käännettä Euroopan kehityksessä, käännettä suhteiden parantumiseen kahden suurimman Euroopan valtion välillä. Tämä sopimus ei vain poista Saksan kanssa käytävän sodan uhkaa, se kaventaa mahdollisten vihollisuuksien vyöhykettä Euroopassa ja palvelee siten yleistä rauhan asiaa, - ja meille sen on määrä avata uusia mahdollisuuksia voimamme kasvattamiseen, asemamme edelleen vakiinnuttamiseen ja Neuvostoliiton vaikutuksen lisääntyvään kasvamiseen kansainvälisessä kehityksessä.

Tässä ei ole tarvitta uppoutua sopimuksen yksittäisiin ehtoihin. Kansankomissaarien neuvostolla on syytä toivoa, että sopimus saa teidän hyväksyntänne yhtenä Neuvostoliitolle ensiarvoisen tärkeänä poliittisena asiakirjana. [*Suosionosoituksia*] Kansankomissaarien neuvosto tuo Neuvostoliiton-Saksan hyökkäämättömyyssopimuksen Korkeimman neuvoston käsiteltäväksi ja ehdottaa sen ratifioitavaksi. [*Myrskyisiä kauankestäviä suosionosoituksia. Kaikki nousevat seisomaan.*]

Venäjänkielinen lähde: Sotahistoriallinen aikakauslehti. Neuvostoliiton puolustusasian kansankomissariaatin äänenkannattaja. No. 2, syyskuu 1939

Englanninkielinen käännös: SOVIET PEACE POLICY. Four Speeches by V. MOLOTOV, with a Foreword by D. N. PRITT, K.C., M.P. Published for THE ANGLO-RUSSIAN NEWS BULLETIN by LAWRENCE & WIS HART LTD. London. First published 1941. Printed in Great Britain by Western Printing Services Ltd., Bristol.

Suomenkielinen käännös (pääosin englanninkielisen pohjalta) Pauli Kruhse.
